

Wonen, Zorg en Service in de Wijk: een wenkend perspectief voor Dalfsen?

Oktober 2008

Inleiding

Bij de behandeling van de Voorjaarsnota heeft de Raad het College gevraagd met een notitie te komen over de samenhang tussen de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Wet werk en bijstand (Wwb). Hierbij werd het voorbeeld genoemd van projecten in de provincie Noord-Brabant. Door middel van deze notitie wordt gehoor gegeven aan het verzoek van de Raad. Om te beginnen zal een beschrijving worden gegeven van de Brabantse projecten. Vervolgens zal de situatie in Dalfsen in ogenschouw worden genomen.

WZSW: Wonen, Zorg en Service in de Wijk

De gemeenten Tilburg en Breda zijn in 2002 gestart met projecten die enerzijds waren gericht op activering van bijstandsgerechtigden en anderzijds het verrichten van allerlei klussen in de wijk. Destijds kregen dergelijke projecten een grote impuls uit het Grote-stedenbeleid. Het ging om integrale projecten om (achterstands-)wijken aan te pakken en om iets te doen in het kader van de bestrijding van (langdurige) werkloosheid.

Een belangrijke aanjager van deze projecten is de Provinciale raad voor de volksgezondheid en maatschappelijke zorg in Noord-Brabant, afgekort Prvmz. Deze instantie heeft de projecten in Tilburg en Breda "uitgerold" naar tien kleinere gemeenten in Noord-Brabant. De projecten gingen van start onder de naam WZSV: Wonen, Zorg en Service in de Wijk (zie ook de web-site www.wzsw.nl). Het opzetten van deze projecten werd financieel ondersteund door de provincie en door het ministerie van SZW in het kader van de Innovatieprogramma Wet werk en bijstand (IPW). Inmiddels is in de kleinere gemeenten de experimentele fase afgerond en vinden dit jaar in de gemeenten discussies plaats over de voortzetting en reguliere financiering van de projecten.

Wat houdt het in?

In essentie betekent het project het bij elkaar brengen van vraag en aanbod van diensten. Bij de diensten kan worden gedacht aan tuinonderhoud, administratieve ondersteuning, hulp bij verhuizing, hulp bij gebruik van apparatuur of klusjes in huis. Voor de diensten wordt betaald door middel van een dienstencheque. Dit komt neer op een tarief van € 5,- per uur.

In de oorspronkelijke opzet lag binnen het project een sterk accent op het aanbod. Het verlenen van diensten zou worden gecombineerd met re-integratietrajecten en sociale activering voor mensen met een uitkering. Bijvoorbeeld door het te koppelen aan opleidingen, en door het inzetten van gesubsidieerd werk. De bedoeling was dat de organisatie voor een groot deel zou worden ingevuld met mensen met een uitkering.

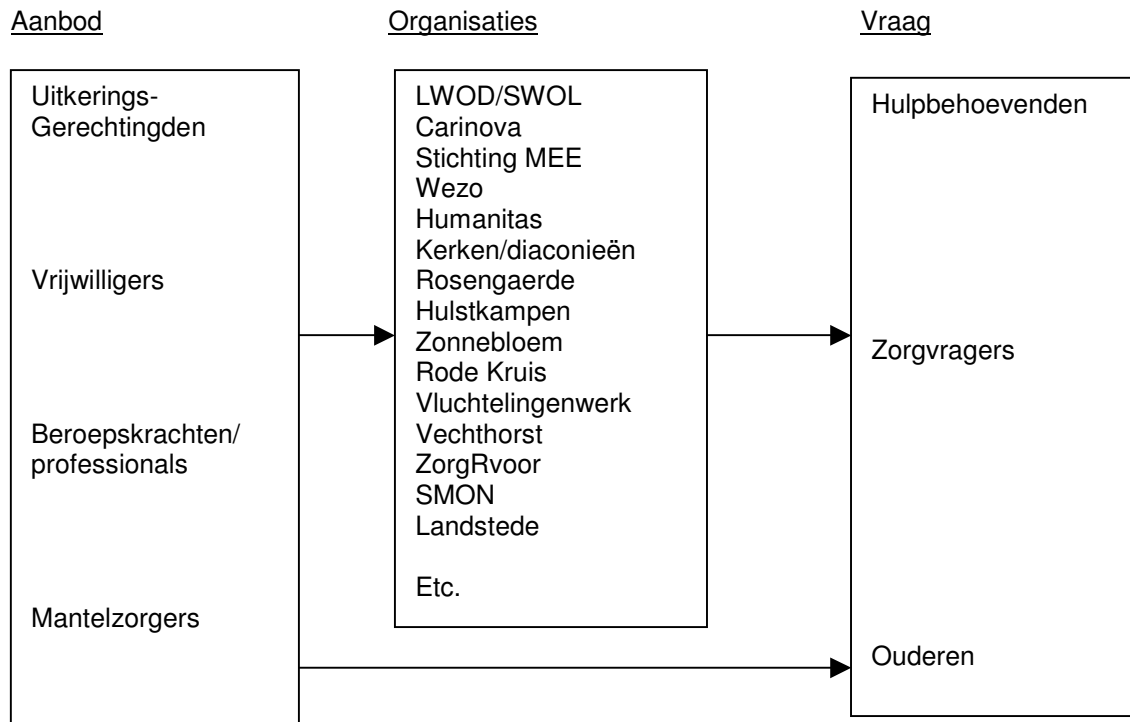
De betrokkenen bij het project WZSV geven aan dat niet alleen naar de concrete invulling moet worden gekeken, maar dat het ook moet worden gezien als een nieuw concept om de WMO uit te voeren. Het is een antwoord op de maatschappelijke tendens dat steeds meer mensen steeds langer zelfstandig (moeten) wonen, en dat hierdoor naar andere vormen van welzijn, zorg en dienstverlening moet worden gekeken. Verder is een onderdeel van de WZSV-visie dat samenhang kan worden aangebracht in de veelheid van instanties en activiteiten die in gemeenten plaatsvinden. Dit heeft bij sommige gemeenten geleid tot nieuwe overlegvormen en een coördinerende rol voor de gemeente.

De financiering van de projecten verschilt erg per gemeente. Zowel de hoeveelheid geld, als de financieringsbronnen. Zoals vermeld zijn in de opstartfase financieringsbronnen gebruikt als provinciale als rijks subsidies. Met name de grotere gemeenten zetten ook re-integratiemiddelen in (W-deel van de WWB). Tenslotte wordt ook "eigen" gemeentelijk geld ingezet voor de uitvoering van de projecten.

Perspectieven voor de gemeente Dalfsen

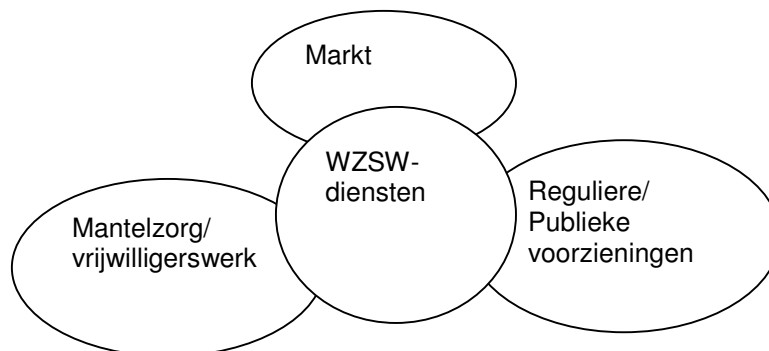
WZSV is een interessant concept, maar is het ook een wenkend perspectief voor Dalfsen? Al in 2005 is onderzoek gedaan onder de titel "Project WWB en WMO in een gemeente Dalfsen". Hierbij is zowel de aanbodzijde als de vraagzijde van de zorgsector onderzocht. Tevens is de intermediaire structuur in kaart gebracht. Het eindrapport is destijds aan de Raad aangeboden en is voor de volledigheid bij deze notitie gevoegd.

Het blikveld van het onderzoek kan in onderstaand schema beeldend worden gemaakt:

Belangrijkste conclusie aan de aanbodzijde was dat geen hoge verwachtingen moeten worden gesteld met betrekking tot mensen met een bijstandsuitkering. Op basis van een grondige screening en analyse is gebleken dat letterlijk een handjevol mensen uit deze doelgroep in staat en gemotiveerd is dergelijke werkzaamheden te verrichten. De doelgroep van personen met een uitkering van het UWV lijkt gunstiger. Vanwege problemen met bestandsvergelijkingen is dit niet verder onderzocht. Ervaringen in de kleine gemeenten in Noord-Brabant onderschrijven deze conclusie. Het is vanuit de bijstandspopulatie moeilijk om voortdurend voldoende geschikt aanbod aan te boren. De werkzaamheden worden in de praktijk dan ook overwegend door vrijwilligers verzorgd. Verder geldt dat in Dalfsen relatief gezien veel vrijwilligers actief zijn, hetgeen bij elkaar zorgt voor een uitgebreide sociale infrastructuur.

Aan de vraagzijde is de conclusie getrokken dat in de zorgsector het aantal vacatures beperkt is, waardoor vanuit dit perspectief weinig noodzaak is een nieuwe doelgroep voor de personeelsvoorziening aan te boren¹. Verder wordt geconcludeerd dat het werkpakket dat ontwikkeld kan worden voor welzijnsdiensten een spanning kan opleveren met andere aanbieders die in concurrentie dit werk moeten uitvoeren. Schematisch kan dit als volgt worden weergegeven:

¹ Bedacht moet worden dat het een onderzoek in 2005 betref. Inmiddels kan de situatie op de arbeidsmarkt zijn gewijzigd. Dit is niet nader onderzocht.

Voorbeelden van marktwerkzaamheden zijn de reguliere hoveniers, schoonmaakbedrijven, schilders, behangers en dergelijke. Voorbeelden van reguliere/publieke voorzieningen zijn voorzieningen die via de AWBZ, de Wmo of de Zorgverzekeringswet worden verstrekt. Een bestaande voorziening die sterk verwant is met de WZSW-dienstverlening, is het Servicepakket van Carinova. Via een lidmaatschap kunnen mensen een beroep doen op diensten uit dit pakket.

Ontwikkelingen

Door vergrijzing en extramuralisering is te verwachten dat in de toekomst de druk op mantelzorgers steeds meer toeneemt. Daarnaast worden steeds meer voorzieningen in de AWBZ aangescherpt of uit het pakket gehaald waarbij soms overheveling naar gemeenten plaatsvindt, zoals hulp bij het huishouden. In het verdere verleden zijn via de toenmalige Wet voorzieningen gehandicapten (nu: Wmo) al diverse gehandicaptenvoorzieningen naar gemeenten gedecentraliseerd. Momenteel vindt verdere aanscherping plaats van de AWBZ, onder andere ondersteunende begeleiding. Zorg- en welzijnsdiensten vloeien steeds meer in elkaar over.

De vraag is of een concept als WZSW een antwoord is op de genoemde ontwikkelingen en problemen. Speciek voor de gemeente Dalfsen geldt dat een dergelijk concept al eens is beproefd door middel van de dorpsconciërge in Nieuwleusen. Dit betrof destijds een gesubsidiëerde baan in het kader van de zogeheten Melkert-regeling.

Bij het reeds gememoreerde onderzoek "WWB en WMO ineen" is bij de welzijnsinstellingen ook gevraagd naar de behoefte aan aanvulling op hun diensten. In beginsel stond men hier positief tegenover, op voorwaarde dat ook voor aanvullende financiering wordt gezorgd. Als iets soortgelijks als de dorpsconciërge over de hele gemeente zou worden ingevoerd, moet al gauw aan 1,5 tot 2 arbeidsplaatsen worden gedacht. Oftewel ca. € 70.000,- tot € 90.000,- per jaar. In theorie zou een deel van de extra financiering kunnen worden terugverdiend doordat uit de reguliere voorzieningen minder hoeft te worden uitgegeven. Bijvoorbeeld hulp bij het huishouden of kleine woningaanpassingen. Ook deze vraag is voorgelegd aan de welzijnsinstellingen, en hierover was men wat huiverig. Zeker bij de kleine woningaanpassingen (bijv. monteren beugels in toilet en badkamer, monteren douchezitjes, ophogen terras, verwijderen drempels, e.d.) is een bepaalde deskundigheid vereist. (Gedeeltelijke) financiering vanuit re-integratiebudgetten zal ook niet makkelijk zijn, gelet op het geringe aanbod vanuit deze doelgroep. Daarbij komt dat het beleid met betrekking tot re-integratie is, dat geen structurele loonkostensubsidies worden ingezet. Dit instrument wordt tijdelijk ingezet als opstap naar een reguliere (ongesubsidiëerde) baan.

Een aspect dat ook moet worden meegenomen in de eventuele uitwerking van een WZSW-concept is de organisatorische inbedding. In de Brabantse situatie verschilt dit per gemeente. Het is denkbaar dat de WZSW-diensten worden aangehangen bij de bestaande welzijns- en ouderenorganisaties. Het is ook mogelijk dat de gemeente, via het Wmo-loket, een taak krijgt in de verwijzing en bemiddeling, of via het Vrijwilligerssteunpunt. Gewaakt moet worden dat er (weer) een nieuwe instantie wordt toegevoegd aan de veelheid van organisaties die zich nu al begeven in deze sector.

Gemeentelijk WMO-kader: "Mee(r) doen in Dalfsen"

Dit voorjaar is in de Raad het WMO-beleidskader vastgesteld. Uitgangspunt hierbij is dat burgers zelf het "meedoen" aan de samenleving organiseren, ondersteund door het netwerk rondom hen. Gemeentelijke taak en rol is het vormen van een vangnet voor diegenen die het echt niet redden. Voorts zijn in dit beleidskader zijn alle prestatievelden van de WMO uitgewerkt. Het WZSW-concept raakt meerdere prestatievelden. Met name prestatieveld 1 (bevorderen sociale samenhang en leefbaarheid), prestatieveld 4 (ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers), prestatieveld 5 (bevorderen deelname aan het maatschappelijk verkeer en het zelfstandig functioneren) en prestatieveld 6 (verlenen van voorzieningen om de maatschappelijke participatie van mensen met een beperking te bevorderen).

In het beleidskader is verder een overzicht gegeven van de actiepunten en beoogde resultaten. Met name in 2010, 2011 en 2012 staan acties gepland die betrekking hebben op WZSW-achtige voorzieningen. De belangrijkste actiepunten op een rij:

Voorziening	Nr.	Actie	Resultaat	Planning
Woonzorgzone	8	Benutten van bestaande sociale infrastructuur	Samenhangend aanbod in zones	2011
Welzijn	12	Nulmeting uitvoeren naar vraag en aanbod	Vraag en aanbod zijn in kaart gebracht	2010
Welzijn	13	Ontwikkeling dienstenpakket waarbij vraag en aanbod zijn afgestemd	Verstrekken dienstenpakket	2010
Subsidie	15	Ontwikkelen van een subsidiebeleid dat op maat is gesneden voor de Wmo	Wmo-proof subsidiebeleid	2011
Mantelzorgbeleid	45	De mantelzorger en zijn/haar vragen in beeld brengen	De vragen van mantelzorgers zijn in beeld	2009
Steunpunt	46	Via diverse kanalen informatie geven over steunpunt mantelzorg	80% van de mantelzorgers weet waar men terecht kan	2010
Ondersteuning	49	Het ontwikkelen van een vraaggericht ondersteuningsaanbod	Er is een vraaggericht ondersteuningsaanbod	2011
Vrijwilligersbeleid	57	Het Steunpunt Vrijwilligerswerk doorontwikkelen tot een steunpunt dat fungeert als spin in het web binnen het vrijwilligerswerk	Het Steunpunt Vrijwilligerswerk fungeert als spin in het web binnen het vrijwilligerswerk	2011

Conclusie

In deze notitie is een verkenning gemaakt van aanvullende welzijns- en zorgvoorzieningen aan de hand van projecten in de provincie Noord-Brabant. Er zijn aspecten benoemd waar rekening mee moet worden gehouden bij de verdere uitwerking. Er is een aantal conclusies te trekken:

- WZSW is een interessant concept dat aansluit bij de doelstellingen en prestatievelden binnen de Wet maatschappelijke ondersteuning. Ook sluit het aan bij een aantal actiepunten in het gemeentelijke Wmo-beleidskader. Tevens zou het kunnen worden ingepast in het kernenbeleid.
- Het is in de gemeente Dalfsen niet realistisch het WZSW-concept te bezien vanuit het perspectief van de reïntegratie. Daarvoor is het aanbod te gering met een mogelijk gevolg dat het project te kwetsbaar wordt. Het perspectief is aanvullende welzijns- en zorgdiensten met een brede basis in het vrijwilligerswerk. Reïntegratie kan wel als neveneffect optreden.
- In de gemeente Dalfsen zijn veel voorzieningen en diensten op het gebied van welzijn en zorg. Bij elkaar opgeteld lijkt dit redelijk dekkend voor het voorzieningenpakket van de WZSW-projecten.

Gelet op deze conclusies zal het WZSW-concept worden meegenomen in de uitwerking van de genoemde actiepunten uit het gemeentelijke WMO-beleidskader.